

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНА

Наталія Юрїївна Гладинець¹, Марія Михайлівна Петричко², Уляна Василівна Росола³

У статті розглянуто проблеми забезпечення економічної стабільності в Україні та зарубіжних країнах. Метою статті є оцінювання рівня економічної стабільності України та зарубіжних країн, а також дослідження проблем забезпечення економічної стабільності в сучасних умовах. Зазначено, що економічна стабільність країни залежить від процесу розробки та реалізації загальноекономічної політики. Важливим є врахування зарубіжного досвіду економічного регулювання, спрямованого на розвиток економічної системи та його узгодження із ключовими макроекономічними індикаторами та можливості його застосування в Україні. Встановлено, що на економічну стабільність країни впливає сукупність різноманітних чинників: рівень ВВП, рівень інфляції, рівень доходів населення, стабільність національної валюти, політична й економічна ситуація в країні, досконалість законодавства, система фінансового моніторингу в країні, стан платіжного балансу. В статті проаналізовано окремі макроекономічні індикатори, які відображають рівень розвитку країни та її економічний добробут: обсяг ВВП, обсяг ВВП на одну особу, рівень інфляції. Порівняння обсягів ВВП різних країн як загалом, так і на одну особу, дозволяє виявляти тенденції та параметри якості життя, рівень добробуту, а також формувати орієнтири загально-економічної політики країни на перспективу, визначати стратегічні та тактичні цілі соціально-економічного розвитку держави. Провівши порівняння обсягу ВВП України з іншими країнами, було встановлено, що за рівнем економічного розвитку Україна значно відстає від європейських країн. Динаміка обсягу ВВП на одну особу в Україні також значно відстає як від європейських країн, так і країн колишнього Радянського Союзу. Проаналізовано динаміку зміни рівня цін в Україні та окремих європейських країнах. Встановлено, що рівень інфляції суттєво посилюється не лише в Україні, але і в інших європейських країнах через війну в Україні. Інфляція в багатьох країнах стрімко зростає, що викликано стрімким зростанням цін на енергоносії, продовольство та сировину, нестачею робочої сили та перебоями з постачанням.

Ключові слова: економічна стабільність, економічний розвиток, ВВП, інфляція, економічне регулювання, конкурентоспроможність.

Постановка проблеми. Забезпечення економічної стабільності є ключовою проблемою уряду як розвинутих країн світу, так і країн, що розвиваються. Мінливі ринкові умови зумовлюють необхідність постійного розвитку та вдосконалення механізму економічного регулювання відповідно до кон'юнктурних коливань, фаз ділової активності, інфляційних сплесків тощо.

Від того, наскільки виважено уряд підійде до процесу розробки та реалізації загальноекономічної політики, буде залежати в кінцевому підсумку як загально-економічна рівновага, так і економічна стабільність країни в цілому. Збалансованість економічного розвитку передбачає застосування комплексу заходів економічної стабілізації, складовими елементами якого є використання монетарних, фіскальних, валютних інструментів. Важливим при цьому є врахування зарубіжного досвіду економічного регулювання, спрямованого на розвиток економічної системи та його узгодження із ключовими макроекономічними індика-

торами. Означене зумовлює важливість дослідження загальносвітових тенденцій забезпечення економічної стабільності та економічного регулювання і можливості його застосування в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд наукової літератури дозволяє констатувати, що переважна більшість досліджень зосереджується на оцінюванні ступеня економічної стабільності національної економіки, чинників забезпечення макроекономічної стабільності та їх впливу на рівень конкурентоспроможності країни тощо.

Чимало дослідників-економістів, вивчаючи явища і тенденції розвитку економіки, зазначають, що економічна стабільність країни залежить в першу чергу від рівня її фінансово-економічного розвитку. Водночас проведені дослідження підтверджують, що важливими складовими економічної стабільності є рівень розвитку соціальної сфери, культурні, політичні, інституціональні чинники тощо. Вони у своїй сукупності

¹Гладинець Наталія Юрїївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та фінансів Мукачівського державного університету, e-mail: gladnata1979@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7885-9830>

²Петричко Марія Михайлівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та фінансів Мукачівського державного університету, e-mail: petrichkomariy@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7677-6516>

³Росола Уляна Василівна, доктор філософії, доцент кафедри економіки та фінансів Мукачівського державного університету, e-mail: rosolau@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7721-2755>

дозволяють сформувати імідж країни та її інвестиційну привабливість на міжнародній арені, а відтак сприяти забезпеченню макроекономічної стабільності та позитивної динаміки соціально-економічного розвитку країни.

Дана тематика досліджувалась у працях Т. А. Василюєвої, В. М. Геєця, А. І. Даниленка, Є. П. Костики, С. В. Леонова, О. В. Люльова, В. Г. Маргасової, М. І. Скрипченка, О. П. Славкової, О. А. Сунцової, О. Д. Рожка та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на велику кількість наукових досліджень на тему забезпечення економічної стабільності, реалії сьогодення вимагають перегляду та пошуку нових шляхів забезпечення економічної стабільності, що потребує проведення подальших розвідок у даному напрямі.

Метою статті є оцінювання рівня економічної стабільності України та зарубіжних країн, а також дослідження проблем забезпечення економічної стабільності в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Економічна стабільність країни є базисом сталого економічного розвитку, що призводить до підвищення конкурентоспроможності країни, зростання добробуту населення тощо. Економічна стабільність сприяє зменшенню дефіциту державного бюджету та зовнішнього боргу, рівня інфляції, забезпечує цінову стабільність, стабільність валютного курсу, зайнятість населення, що в кінцевому підсумку впливає на економічне зростання країни.

Економічну стабільність країни часто оцінюють з точки зору фінансової стабільності. Фінансова стабільність та розвиток економіки країни, по суті, є взаємозалежними корелюючими показниками, коли зміна стану одного чинить величезний вплив на функціону-

вання іншого. На фінансову стабільність країни впливає сукупність різноманітних чинників: рівень ВВП, рівень інфляції, рівень доходів населення, стабільність національної валюти, політична й економічна ситуація в країні, досконалість законодавства, система фінансового моніторингу в країні, стан платіжного балансу тощо [1].

Усі країни в більшому чи меншому ступені прагнуть забезпечити довготривалі вигідні стратегічні переваги в напрямку економічної стабільності. А процеси, що відбуваються в глобальному світовому співтоваристві, гостро впливають на становлення та розвиток світового господарства, політичні та економічні відносини у суспільстві. Все це спричиняє формування нових загроз і ризиків для розвитку національної економіки та забезпечення безпечного функціонування держави [2, с. 25].

В якості узагальненого макроекономічного індикатора, який відображає рівень розвитку країни та її економічний добробут, використовують показник обсягу ВВП та обсягу ВВП на одну особу. ВВП є найбільш часто використовуваним єдиним показником загальної економічної діяльності країни. Порівняння даних показників в різних країнах дозволяє оцінити стан економіки відповідної країни та співставити його з іншими країнами.

Порівняння обсягу ВВП України з іншими країнами дає підстави стверджувати, що за рівнем економічного розвитку наша держава значно відстає від європейських країн, опереджаючи лише деякі країни колишнього СРСР (див. рис. 1). Економіка України дуже чутлива та вразлива до зовнішніх шоків, коливань на світових фінансових ринках, а це означає, що більшість позитивних і негативних явищ зовнішнього світу буде «імпортуватися» в нашу країну з відповід-

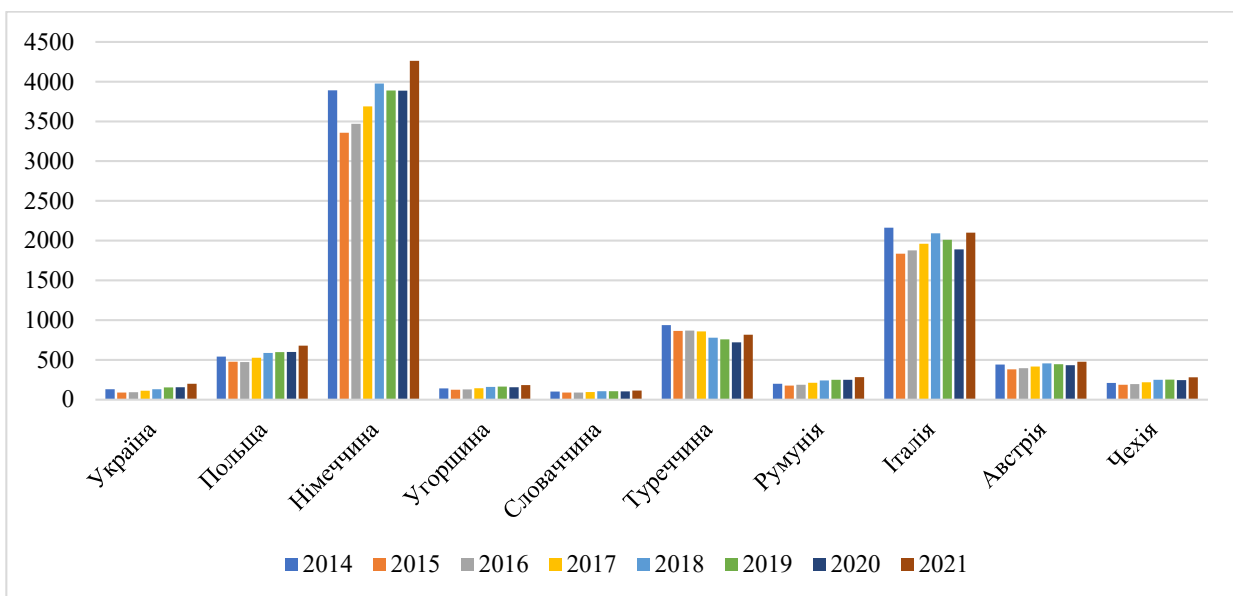

Рисунок 1 – Динаміка обсягу ВВП у поточних цінах у 2014–2021 рр., млрд дол. США

Джерело: побудовано за даними [3]

Механізм регулювання економіки

ними наслідками. А отже, адекватною має бути і економічна політика, спрямована на мінімізацію втрат і максимізацію вигоди від нашої участі в світовому процесі.

Зростання обсягу ВВП забезпечує зростання добробуту населення, створює можливості для розвитку підприємств та виробництва, сприяє підвищенню конкурентоспроможності країни на світовій арені. Тому політика урядів багатьох країн спрямована на стимулювання темпів економічного зростання. Водночас динаміка обсягу ВВП на одну особу в Україні значно відстає як від європейських країн, так і країн колишнього Радянського Союзу (див. рис. 2).

Звісно, судити про економічний рівень розвитку країни лише на підставі одного чи декількох показників некоректно. Проте, порівняння обсягів ВВП різних країн як загалом, так і на одну особу, дозволяє виявляти тенденції та параметри якості життя, рівень добробуту, а отже, відповідно, формувати орієнтири загально-економічної політики країни на перспективу, визначаючи стратегічні та тактичні цілі соціально-економічного розвитку держави.

Ще одним індикатором, який характеризує рівень економічної стабільності, може слугувати рівень інфляції. Величина рівня інфляції відображає економічну ситуацію в країні загалом і дозволяє судити про зміну рівня цін на товари та послуги. Саме тому пріоритетним завданням урядів більшості країн світу є забезпечення стабілізації економіки, яке вони намагаються реалізувати через повну зайнятість ресурсів та забезпечення стабільності цін. На центральні банки також покладається завдання підтримки стабільності національної грошової одиниці, яке вони реалізують через комплекс заходів у сфері регулювання грошової системи, валютного регулювання тощо.

З огляду на зазначене, аналізу інфляції та факторів, що її обумовлюють відводиться важлива роль. Для вимірювання рівня інфляції використовують індекс інфляції або індекс споживчих цін. Для розуміння загальної картини відстежимо динаміку зміни рівня цін в Україні та окремих європейських країнах (див. рис. 3).

Війна росії в Україні суттєво вплинула на рівень цін, причому рівень інфляції суттєво посилюється не лише в Україні, але і в інших європейських країнах. Інфляція в багатьох країнах стрімко зростає, що викликано стрімким зростанням цін на енергоносії, продовольство та сировину, нестачею робочої сили та перебоями з постачанням.

Війна стала випробуванням для стійкості фінансової системи України та світу. Інфляція на споживчому ринку України в жовтні 2022 року порівняно з вереснем 2022 року становила 2,5%, з початку року – 24,8%, порівняно з жовтнем 2021 року – 26,6% [5]. Незважаючи на те, що зростання споживчих цін вдарило по економіках у всьому світі, воно особливо сильно позначилося на Європі через її залежність від російського природного газу [6].

Як зазначено у річному звіті МВФ, світова економіка вперше з часів Другої світової війни зазнає такої кризи. Ризики фінансової стабільності зросли на тлі найвищої інфляції за десятиліття та триваючих впливів війни Росії в Україні на європейські та світові енергетичні ринки. На тлі поганої ліквідності ринку існує ризик того, що раптове безладне посилення фінансових умов може взаємодіяти з уже існуючими слабкими місцями. На ринках, що розвиваються, підвищення ставок, слабкі фундаментальні показники та значні відтоки призвели до зростання вартості запозичень, особливо для передових економік, із підвищеним ризиком додаткових дефолтів [7].

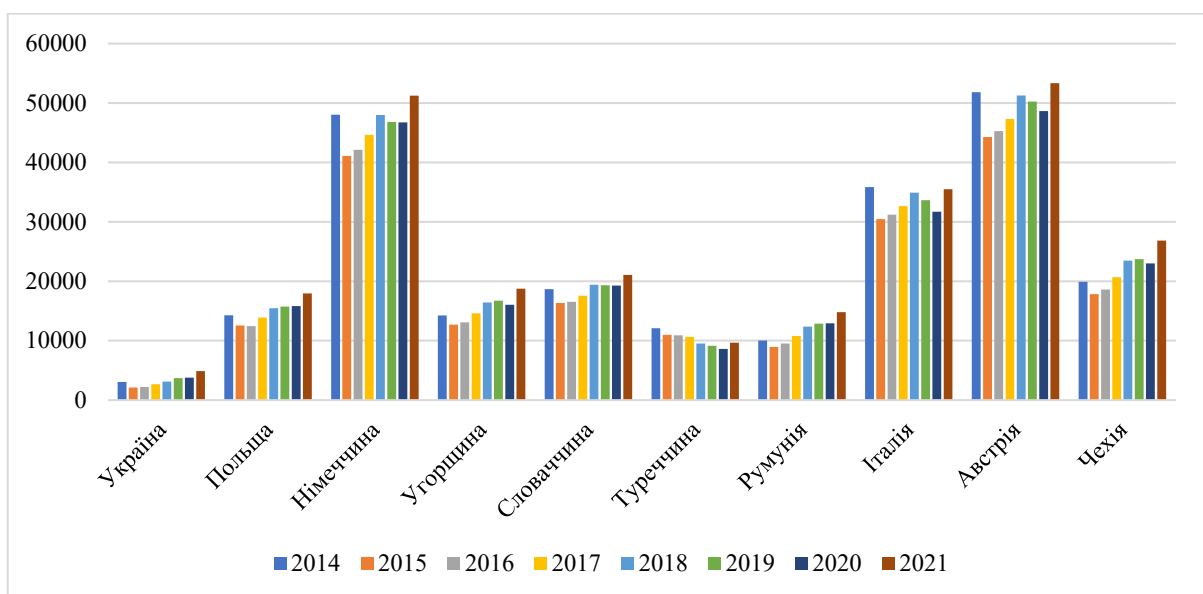

Рисунок 2 – Динаміка обсягу ВВП на одну особу у поточних цінах у 2014–2021 рр., дол. США

Джерело: побудовано за даними [3]

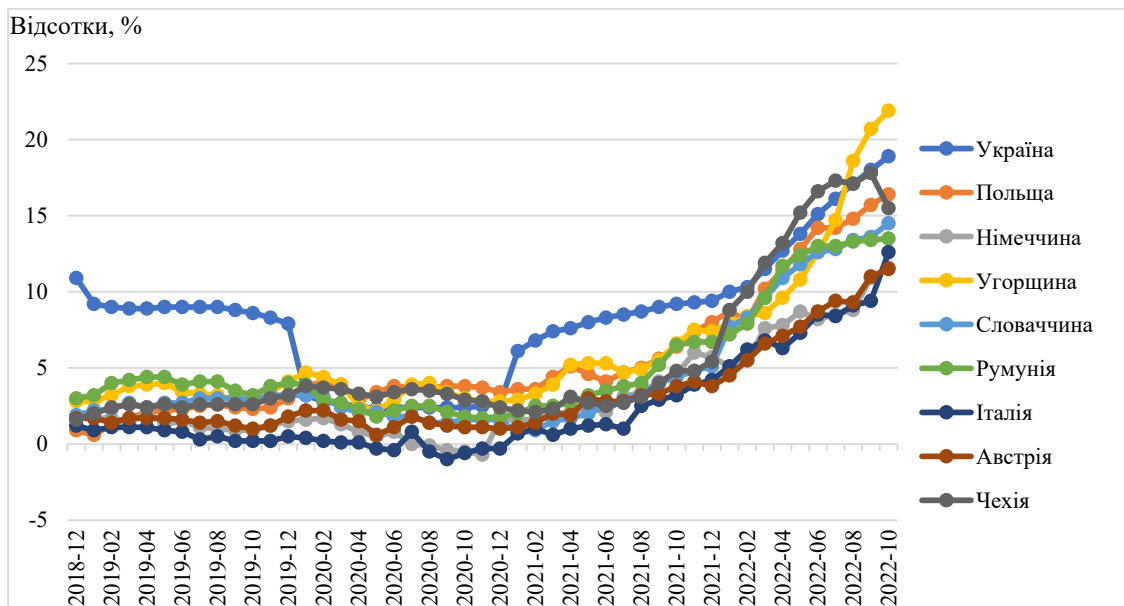

Рисунок 3 – Динаміка рівня інфляції у 2018–2022 рр.

Джерело: побудовано за даними [3; 4]

На економічну стійкість країни впливає також фіскальна політика. В багатьох країнах державний і приватний борг у 2022 році досяг нового максимуму. Маючи обмежений фіскальний простір, країни стикаються з багатьма економічними та політичними проблемами, долаючи зростання інфляції, посилення макроекономічних ризиків і уповільнення темпів економічного зростання. В цих умовах фіскальна політика має бути спрямована на забезпечення економічної стабільності, але водночас бути гнучкою і коригуватися відповідно до поточної ситуації.

Від того, наскільки оперативну і своєчасну будуть виявлені зміни якісних та кількісних параметрів економічної стабільності, у кінцевому підсумку залежатиме соціально-економічний розвиток держави. Оцінювання базових індикаторів дозволить своєчасно відреагувати на ризики і загрози, внести корективи у економічну політику держави, мінімізувати появу негативних наслідків, а отже – забез-

печити економічну стабільність та сталий розвиток економіки.

Висновки. Результати дослідження свідчать, що за низкою параметрів Україна відстає від зарубіжних країн у плані забезпечення економічної стабільності. Економіка України, і без того чутлива та вразлива до зовнішніх шоків, наразі дуже потерпає від військової агресії, збитки є колосальними. Це все суттєво впливає на економічну стабільність і для відновлення фінансово-економічного розвитку країни принаймні до показників довоєнного періоду знадобиться багато часу.

Війна випробовує економічну стійкість України через різні канали. Проте своєчасне виявлення негативних тенденцій дозволить вчасно відреагувати на виклики та загрози економічної стабільності, вжити необхідних заходів для відновлення економічного зростання та підвищення рівня конкурентоспроможності країни на міжнародному рівні у найближчій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гладинець Н. Ю. Монетарні засади забезпечення фінансової стабільності: світовий досвід та Україна. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка»: зб. наук. пр.* 2016. Випуск 2 (6). С. 163–168.
2. Яровенко Г. М., Доценко Т. В., Кушнерьов О. С. Формування інтегрального індексу загрози національної економіки. *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка.* 2020. № 2. С. 16–28. DOI: <https://doi.org/10.21272/1817-9215.2020.2-2>.
3. Дані Міжнародного валютного фонду (МВФ). URL: <https://www.imf.org/external/datamapper/NGDPDPC@WEO/UKR>.
4. Індеси споживчих цін на товари та послуги (до грудня попереднього року). URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/cit.htm.
5. Укрінформ. Найбільше подорожчали яйця: Держстат показав, як зросли ціни в жовтні. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3611595-najbilse-podorozcali-ajca-derzstat-pokazav-ak-zrosli-cini-u-zovtni.html>.
6. РБК-Україна. 2022. Інфляція в Європі все ще двозначна через енергетичну війну Росії. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/inflyatsiya-evropi-shche-dvoznachna-cherez-1669826653.html>.
7. International Monetary Fund. 2022. Global Financial Stability Report – Navigating the High-Inflation Environment. Washington, DC, October. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/GFSR/Issues/2022/10/11/global-financial-stability-report-october-2022>.

REFERENCES:

1. Hladynets' N. Yu. (2016) Monetarni zasady zabezpechennya finansovoyi stabil'nosti: svitovyy dosvid ta Ukrainy [Monetary principles of ensuring financial stability: world experience and Ukraine]. *Naukovyy visnyk Mukachiv's'koho derzhavnoho universytetu. Seriya «Ekonomika»: zb. nauk. pr.*, no. 2 (6), pp. 163–168.
2. Yarovenko, H. M., Dotsenko, T. V., Kushner'ov, O. S. (2020) Formuvannya intehral'noho indeksu zahrozy natsional'noyi ekonomiky [Formation of an integral index of the threat to the national economy]. *Visnyk Sums'koho derzhavnoho universytetu. Seriya Ekonomika*, no. 2, pp. 16–28. DOI: <https://doi.org/10.21272/1817-9215.2020.2-2>.
3. Dani Mizhnarodnoho valyutnoho fondu (MVF) [Data from the International Monetary Fund (IMF)]. Available at: <https://www.imf.org/external/datamapper/NGDPDPC@WEO/UKR>.
4. Indeksy spozhyvchyykh tsin na tovary ta posluhy (do hrudnya poperedn'oho roku) [Consumer price indices for goods and services (up to December of the previous year)]. Available at: https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/cit.htm.
5. Ukrinform. Naybil'she podorozhchaly yaytsya: Derzhstat pokazav, yak zrosly tsiny v zhovtni [Eggs rose in price the most: Derzhstat showed how prices rose in October]. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3611595-najbilse-podorozchali-ajca-derzhstat-pokazav-ak-zrosli-cini-u-zovtni.html>.
6. RBK-Ukrayina. 2022. Inflyatsiya v Yevropi vse shche dvoznachna cherez enerhetychnu viynu Rosiyi [Inflation in Europe is still in double digits due to Russia's energy war]. Available at: <https://www.rbc.ua/rus/news/inflyatsiya-evropi-shche-dvoznachna-cherez-1669826653.html>.
7. International Monetary Fund. 2022. Global Financial Stability Report – Navigating the High-Inflation Environment. Washington, DC, October. Available at: <https://www.imf.org/en/Publications/GFSR/Issues/2022/10/11/global-financial-stability-report-october-2022>.

PROBLEMS OF ENSURING ECONOMIC STABILITY: INTERNATIONAL EXPERIENCE AND UKRAINE

Nataliya Yu. Hladynets¹, Maria M. Petrichko², Ulyana V. Rosola³

The article examines the problems of ensuring economic stability in Ukraine and foreign countries. Ensuring economic stability is a key issue for governments in both developed and developing countries. The purpose of the article is to evaluate the level of economic stability of Ukraine and foreign countries, as well as to study the problems of ensuring economic stability in modern conditions. It is noted that the economic stability of the country as a whole depends on the process of development and implementation of general economic policy. Balanced economic development involves the application of a set of economic stabilization measures, the constituent elements of which are the use of monetary, fiscal, currency instruments. It is important to take into account the foreign experience of economic regulation aimed at the development of the economic system and its coordination with key macroeconomic indicators and the possibility of its application in Ukraine. It was established that financial stability and the development of the country's economy are interdependent correlated indicators, when a change in the state of one has a huge impact on the functioning of the other. The economic stability of the country is influenced by a combination of various factors: the level of GDP, the level of inflation, the level of income of the population, the stability of the national currency, the political and economic situation in the country, the perfection of legislation, the system of financial monitoring in the country, the state of the balance of payments. The article analyzes individual macroeconomic indicators that reflect the level of development of the country and its economic well-being: the volume of GDP, the volume of GDP per person, the level of inflation. Comparing the GDP of different countries, both in general and per person, allows you to identify trends and parameters of the quality of life, the level of well-being, as well as to form guidelines for the general economic policy of the country for the future, to determine the strategic and tactical goals of the socio-economic development of the state. After comparing the volume of GDP of Ukraine with other countries, it was established that in terms of the level of economic development, Ukraine lags far behind European countries. The dynamics of the volume of GDP per person in Ukraine is also significantly behind both European countries and the countries of the former Soviet Union. The dynamics of price level changes in Ukraine and certain European countries were analyzed. It was established that the level of inflation increased significantly not only in Ukraine, but also in other European countries due to the war in Ukraine. Inflation has soared in many countries, driven by soaring energy, food and commodity prices, labor shortages and supply disruptions.

Keywords: economic stability, economic development, GDP, inflation, economic regulation, competitiveness.

JEL Classification: E20, E31, F29, O11

Стаття надійшла до редакції 2.10.2022

The article was received October 2, 2022

¹ Nataliya Yu. Hladynets, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Economics and Finance, Mukachevo State University

² Maria M. Petrichko, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Economics and Finance, Mukachevo State University

³ Ulyana V. Rosola, PhD, Associate Professor of the Department of Economics and Finance, Mukachevo State University